

מאי 2011
יפן לאחר הצונאמי - רשמי מסע
אילה דנון

יום שבת – 14 במאי
בדרך לסנדאי – ביקור בנמל סנדאי / בעיר וסיוור באחד מאזורי פגיעת הצונאמי

אני בדרכי לעיר הצפונית – סנדאי – אותה אני פוקדת כמעט כל שנה ב-15 השנים האחרונות. ברגשות מעורבים סקרנית לבדוק מה השתנה בעיר ובאזור. היראטה סן ביקש ממני להצטייד במסיכה על מנת להמנע משאיפת חומרים מסוכנים ואני כמובן קניתי חבילה קטנה.

יצאתי מעט אחרי שבע בבוקר לתחנה המקומית של השכונה – כ-8 עד 10 דקות הליכת בוקר נעימה. חשבתי שהרכבות יהיו ריקות (יום שבת בד"כ אנשים מתעוררים מאוחר). אך להפתעתי הרכבת המקשרת בין השכונה הדרומית הזו לבין רובע שיבויה היתה עמוסה ומלאה אנשים. שמת לי לב כי לא הפעילו את המזגנים אלא את האוורור בלבד. עניין אותי לראות איך האנשים מתייחסים לחוסר הנוחות הקל הזה - עקבתי אחר פניהם והבעותיהם של האנשים – הם לא היו 'עצבנים' אך בהחלט נראה לי שהם חשבו על כך שחם יותר וצפוף יותר. אני מניחה שקיצצו את מספר הרכבות ולכן היו גם יותר אנשים על הרכבת.

עם הגעתי לתחנת המעבר של שני קווי רכבת תחתית בין HANZONO LINE לבין MARONOUCHI LINE שמת לי לב כי רוב המדרגות הנעות העולות והיורדות לא הופעלו / מסדרונות המעבר היו מוארים אך לא כל הנורות דלקו. גם הטמפרטורה במסדרונות המעבר התת קרקעיים היתה יחסית נעימה אך גבוהה יותר בהשוואה להרגשת הקור שחווייתי שנה שעברה. בהחלט נעים לי. ,, ואיך היפנים אומרים – אז מה אם לא כל המדרגות עובדות – אז עושים יותר כושר.

תחנת טוקיו – הומה וסואנט – אורות וחנויות תת קרקעיות. אנשים קונים אובנטו – 'ארוחה ארוזה' ללא חשיבה מוקדמת (נראה שהם לא חושבים לפני קניית הארוחה מה 'בטוח' מקרינה. אלא מאמינים שהכל נקי ובטוח.

הנופים הנשקפים מרכבת החץ המהירה – 'שינקנסן' פסטורליים: שדות אורז, כפרים קטנים, גבעות ואזורים מוגבהים עליהם בנויים בתים סביבם שדות אורז.

10:20 בבוקר – הרכבת מגיעה לתחנת סנדאי, הכרוז מודיע ביפנית ובאנגלית על הגעתה של הרכבת לסנדאי, הרכבת ממשיכה צפונה עד אאומורי. אני יוצאת לרציף בצפיה לשקט, לאובדן, ובמקום זה אני מקבלת תנועה ערה של אנשים, היורדים ועולים במדרגות נעות, שילוט מסודר אלקטרוני שמנחה את הבאים לעיר היפה סנדאי, שהיוותה מאז ומתמיד שער לתיירות האזורית עניפה של אחד האזורים היפים ביפן. במחוז טוהוקו הצפוני- עם המעינות החמים הנהדרים, ההרים הפסטוראליים, שדות האורז הכפרים הציוריים ואוצרות הטבע המשובצים.

אני מתפלא על אנשי סנדאי. איך זה שהכל כרגיל? שכחו כמה דואגים להם בטוקיו ובעולם? מצטערת לאכזבכם, למרות שאתם ואנוכי ציינו לחוסר תפקוד מסתבר שגם אנשי העיר סנדאי כבר חזרו לשגרה!! ודי מזמן. אני אמורה להפגש בעוד כחצי שעה עם מר מונדן סן שהוא חבר יקר של ישראל. מתגורר שנים רבות בסנדאי – איש עסקים המעורה מאוד בעירו. הוא הבטיח לסייר עימי באיזור האסון.

לפני כן, אני עורכת בדיקה נוספת של תפקוד תחנת הרכבת של סנדאי: נגשתי למשרד התיירות המקומי – שהמה אדם – תיירות מקומית של יפנים מכל רחבי יפן שבאו לראות ולחוות את אזורי האסון – רובם שואלים על קו הרכבת לנמל התעופה של סנדאי – שחזר לתפקד, אך ניתן לראות שם מטוסים סחופים – זכר לטרגדיה שהתרחשה לפני קצת יותר מחודשיים.

לאחר מכן נגשתי עם כל הניירת שקיבלתי והמפות היפות לבית קפה שגם הוא היה מלא, הזמנתי קפה וחטיף וישבתי עם כולם. הייתי הזרה היחידה בין יפנים תיירים רבים. אך השיחות ששמעתי מסביבי היו רגילות בהחלט. הלכתי ללובי בית המלון של מטרופולין הוטל – בו לנתי מספר פעמים לא מבוטל. בית המלון נראה מצוחצח וללא עקבות נזק של רעידת האדמה. אחת מעובדות בית המלון מצחצחת את החלון שהיה כבר לפני כן נקי. הכל מבריק מסדר ותחזוקה ברמה גבוהה.

לפני שנמשיך אזכור קל: רעידת האדמה החזקה פקדה את האיזור והגיעה עד טוקיו, גל הצונאמי פקד את איזור החוף המרוחק מן העיר כ- 15 ק"מ. גל המים החזק ששטף את החופים הצפון מזרחיים לאורך של יותר מ- 100 ק"מ לא הגיע לעיר סנדאי כן הגיעו שרידי הגל לחלקים מסוימים של שכונות בהן בצורת שיטפון של עד כ- 1 מטר בלבד.

מר מונדן מגיע ללובי בית המלון לאסוף אותי, אדם נמרץ וידידותי. אנו עורכים היכרות ראשונית ויוצאים לדרך: נכנסים לרכבו. הוא מציע לנסוע ראשית לנמל של סנדאי – הנמצא מזרחית לעיר ולהתרשם מעקבות ההרס של הגל הגדול. בתחילת הנסיעה לא הבנתי כלל איפה היה האסון, הכל נראה רגיל לגמרי. מדי פעם הכביש משובש אך זהו שיבוש כביש שאנו בישראל היינו מתייחסים אליו ככביש ברמת תחזוקה רגילה. – ביפן זה לא כך! כביש חייב להיות אחיד, חלק, וזורם. ולכן התחלתי להבין שבורות קטנים בצידי הכביש הינם שרידים להרס של רעידת האדמה של התשתיות של הכבישים. מר מונדן אומר לי שבסנדאי היתה רעידה חזקה אך הבניינים לא ניזוקו – מה שניזוק היו תשתיות הכבישים פה ושם ומספר עמודי חשמל.

אנו ממשיכים בנסיעתנו מזרחה יותר מ- 15 דקות, ופתאום כאילו קו לא נראה מסמן התחלה של כאוס, משני צידי הכביש ערימות של פסולת בניין קירות שבורים, רהיטים מנופצים, מכוניות מנופצות מתערבבות בתוך פסולת הבניין הזו - ועירוב של בלגן – מכוניות מעוכות ומוטלות לצידי הכביש / תילים אסופים של קרעי קירות המחסנים שהיו בנמל שהגל הרס וכתש, נראה כאילו הגל 'קילף' את קירות המחסנים של הנמל העשויים מעין לוחות פוליגל. מכוניות חדשות לגמרי שנצבות כמו קיר הנצחה מעוך עדיין ללא מספר רישוי – זכר לגל גדול שהתנגש בהן. הסתובבנו בינות הרחובות של הנמל ההרוס, אני מבחינה ביותר ויותר ספינות זרוקות. קומות ראשונות של מחסנים נראות הרוסות לגמרי כאילו מישהו בא בכוח גדול ותלש כל מה שהיה בהן, קומות שניות של מחסנים נראות כאילו תלויות באוויר. עולם אחר שמתחיל בקו דמיוני של כוחו של חזית הגל הגדול.

מונדן סן מדבר על ההתלבטות שלו בזמן הרעידה הגדולה והגל ששטף את חופי סנדאי והצפון – הוא דאג למשפחתו ורצה כי אשתו וילדיו יעברו לסביבה מוגנת יותר, חבריו בטוקיו דחקו בו להגיע לעיר, אך הוא החליט להשאר ולעזור לאנשים בישובי הסביבה – למצוא את משפחותיהם ולעודדם. גם הסנדאים עצמם

בזמן רעידת האדמה מצאו את עצמם באזורים שונים של העיר ולקח מספר שעות עד שכולם איתרו את קרוביהם, אך כולם ידעו שהבעיה הגדולה היא בחופים – בכפרים וביישובים היושבים על החופים הצפון מזרחיים של יפן.

עזבנו את איזור הנמל בדרכינו לאחד ממוקדי החופים הפגועים – מר מונדן מספר לי שבימים של אחרי הגל הגדול, כל הפעילים שהגיעו לתמוך באיזורי האסון סבלו מפנצ'רים חוזרים ונשנים בגלגלי המכוניות שלהם. כי בנסיעותיהם לאיזורים הפגועים, כל ההריסות התעשייתיות לדוגמה בנמל, בשדה"ת ובכפרים – הריסות קירות ובתים, רהיטים ועוד מסמרים ודברים חדים חדרו לגלגלי הרכבים וגרמו לפנצ'רים. הגלגלים שלו לא התפנצ'רו הוא תמיד השתמש ברכב עם צמיגים מיוחדים.

ומה החליטו בסוף במשפחת מונדן? הם ניסו לשלוח את שתי הבנות לסיור קצר בחו"ל. אך בתו הגדולה, שעובדת בחברת NHK בסנדאי התבקשה להתייצב עם הקולגות שלה ולעזור. הוא הרגיש מאוד לא נוח עם המצב הלא נעים שנוצר כאילו הוא מחנך את בתו לנטישה של החברה שלה, בתו מצידה שמחה להתייצב עם חבריה במשרד ולשקם את הבלגאן.

אני שואלת אותו שוב ושוב על ה- 'רדיואקטיביות' הוא אומר שיש לו מכשיר מדידה והוא בודק שוב ושוב. הוא הוכיח מעל לכל ספק שבסנדאי, המרוחקת כ- 120 ק"מ מפוקושימה, אין רדיואקטיביות חריגה. הוא הסביר לי שמדידות עורכים באוויר, באדמה במים. אכן היתה בעיה בשלושת הימים של ה- 13 עד ה- 15 במרץ – לפני כחודשיים – ימים בהן נפלטו גזים לאוויר, זו התבטאה בתוצאות חריגות של רדיואקטיביות. מאז הרדיואקטיביות התפוגגה מזמן. יש לזכור שאנו מדברים על איזור סנדאי. מונדן סן הדגיש שהוא מייצג את הסנדאים שאינם מרגישים קשר לאזור פוקושימה, או 'אחים לצרה' כי זו אינה אותה צרה – צונאמי זה הרס פיסי ואובדן בנפש וכור גרעיני זו כבר צרה אחרת. לגביו פוקושימה זהו איזור יפה, אך מרוחק לסנדאים. הוא אומר לי שעד האסון לפני כחודשיים בכלל לא היה מודע לקיומו של הכור בפוקושימה. הוא הכיר מספר אתרי פריחת עץ הסאקורה אליהם הגיע לטיולים, אך לא מעבר לזה.

עכשיו הבנתי סוף סוף שלמרות שאנו הזרים ואלה שפחות מבינים קושרים את הכל יחדיו למקשה אחת – את רעידת האדמה, את דליפת הכורים בפוקושימה ואת הרעידות בטוקיו. היפנים מתייחסים לכל מצב בנפרד ומטפלים בכל סיטואציה בכלים המתאימים. בחופים הצפוניים המזרחיים הבעיה היא הרס פיסי ולכן שם צריך לפנות ולנקות ולדאוג לאנשים // בפוקושימה יש בעיית כור אטומי – שם צריך את המומחים לנושא הזה // ובטוקיו – בעיקר חוששים לאספקת החשמל בתקופה הקרובה. כל נושא לגופו.

מונדן סן מדגיש כי בשונה מטוקיו – בסנדאי אין בעית קוצר של חשמל. כיוון שיש כורים רבים באיזור טוהוקו – שהוא האיזור הצפוני של האי המרכזי הונשו. העיר סנדאי עצמה מקבלת את תצורת החשמל שלה ממספר כורים בטוהוקו ואינה קשורה כלל לכורים בפוקושימה. העיר וסביבתה לא סבלו כלל אלא בימים הראשונים של הרעידה. כששאלתי – 'אז מדוע לא מפנים חלק מאספקת החשמל לאיזור קאנטו – הפטיר שאינו מספיק מתמצא בנושא וכן יכול להיות שיש ניצול מלא של כורים אלה לחשמל של סנדאי והאזור ואין רזרווה להעביר גם לטוקיו. וחץ מזה יש גם בירוקרטיה.

מונדן סן מעלה בהקשר זה נושא רגיש מבחינת היפנים: הוא מעריך מאוד את התגייסותם של היפנים מכל רחבי יפן לעזרה. אך אני שומעת נימת ביקורת קלה כלפי הטוקיואים. הוא קובע באופן נחרץ שהם די 'מפונקים' ודואגים לעצמם בעיקר. שבאיזשהו שלב הטוקיואים האמינו כי באנשי סנדאי וסביבתה כאילו דבק 'מזל רע' והם למעשה 'קלקלו' ליפן והיו הגורם לצרות. הסנדאים נפגעו מכך. הם מצידם מצביעים על

טוקיו ואומרים שהאירוניה היא שלמרות שאיזורי החופים הצפוניים ספגו את רוב ההרס - הרוח לקחה את ההתפרצויות הגז הרדיואקטיבי במחצית מרץ דרומה לטוקיו, ואם הם כל כך ממוקדים בעצמם אז שישארו הם שם עם הצרות של הקוצר בחשמל.

למרות שטוקיו מרוחקת כ- 360 ק"מ מאזור האסון וכ- 240 ק"מ מפוקושימה היא בעצם סובלת בימים אלה הרבה יותר בהשוואה לסנדאי שחזרה לתפקוד יום יומי ללא הפרעות. ניסיתי לחשוב על דבריו, ונוכחתי לראות שכן, הסנדאים חזרו לשגרה!! תיקנו את התשתיות כבר מזמן ודואגים לפינוי ההרס בחופים בעזרה של כל הרשויות.

אנו עולים על הכביש המהיר המוביל צפונה ממנו מתכנן מונדן סאן לרדת שוב מזרחה לחופים היפים אותם שטף הגל הגדול. להפתעתי המחודשת - כל הכבישים משופצים כבר וחלקים גדולים מהם נראים חדשים לגמרי - 'כבר מספר ימים לאחר האסון יש טיפול שוטף בתשתיות הכבישים - מונדן סן מתנצל על מהמורות קטנות שהוא יודע שהן לא היו בעבר ועדיין לא הספיקו לישרן כנראה. אני מגחכת לעצמי ואומרת שזהו המצב הטוב בישראל. מונדן סן, כאילו קורא את מחשבתי והמשפט הבא הוא: 'בישראל זה אולי היה לוקח שנים' אך כאן מאוד חשוב לתקן תוך מספר ימים עד מספר שבועות לכל היותר אם הנוק גדול. למרות שמונדן סן הינו ידיד וותיק של ישראל, יש לו חברים רבים, והגיע עשרות פעמים לארצינו, הוא המשיך להתנצל על כל מהמורה קטנה ולא משמעותית בכביש.

אנו יורדים שוב מההרים למפרצים היפים ושוב אותה תופעה: בתחילה הכל פסטורלי משני צדי הכביש - יערות, נחלים קטנים, בתים יפים הצופים לנוף ו- פ ת א ו ם כאילו שרטטו קו דמיוני בלתי נראה - הרס שנמצא בצדי הכביש (יש לציין כי גם באיזורים אלה הכבישים תוקנו). מה רואים כאן? עמודי חשמל עקומים לגמרי (הגל שטף אותם) גלים של הריסות בתים, שיחים, ענפים שברי רהיטים מעורבבים בהם. מכוניות וספינות משולבות בהררי האשפה המרוסקת הזו. מונדן סן מספר לי שלפני שבוע ושבועיים הכל היה מפוזר בכל האיזור מעין שדה הרס, לאחר עבודת נמלים של כל הצוותים ההרס מרוכז בערימות מסודרות. מנופים רבים הפזורים בשטח אוספים ערימות אלה.

יש בעייתיות אמיתית - מדובר על שטחים נרחבים ועל כמויות עתק של הרס - לאן יפנו את כל אלה? היפנים חושבים על כך ומתכננים ובינתיים מנקים, מסדרים - אנו נוסעים בשקט בין הררי ההרס משמאל ומימין לכביש. מדי פעם מגיעים למישור קטן, מעליו מתנשאת גבעה. כאן רואים תופעה כל כך חדה: המישור בו היתה שכונה שלמה - 'התיישר' הבתים פשוט נעלמו והגל סחף וריסק הכל!! על הגבעה המתנשאת מספר מטרים נותרו כל הבתים שלמים - מה שמעט גובה יכול להציל!.

מה עושים עם עשרות אלפי חסרי בית? בעיה!! כרגע הם מטופלים במוקדי פינוי. צריך למצוא להם בתים. הם דייגים שרוצים לחזור הביתה בלבד. הממשלה היתה רוצה להעתיק את ביתם מאזורים נמוכים לאזורים גבוהים יותר. בקרוב יגיעו להחלטה.

אנו מגיעים למרכז פינוי וטיפול בנפגעים - MINAMI SANRIKU KINKASAN - במקום זה שהיה בעבר כפר פסטוראלי הקימו מרכז טיפול ופינוי. מבנה מטופח ומצוחצח. מספר מבנים שנבנו לטובת המשלחת הישראלית שהגיעה לא מכבר ליפן לטפל בנפגעים. אנו רואים תור שקט של אנשים שממתינים למשהו, מסתבר שהם ממתינים לקציצות תמנון - רכב 'גלידה' של קציצות תמנון מתנדב שהחליט לשמח את

האנשים. האנשים לא נראים רעבים אך תופעה של תורים אפשר לראות בכל יפן – היפנים אוהבים לעמוד בתור למשהו שהם אוהבים – וקציצות תמון Tako Yaki זה מעדן!!

בתוך המבנה – ארגון וסדר, הכל מצוחצח. בקצה חדר המבואה המבהיק אחד העובדים מתכופף – עקבתי אחריו - הוא הוציא מטלית נקיה ומשפשף את הרצפה המבריקה, מנקה שוב ובודק. (אני משפשפת את עיני ולא מאמינה). שקט מסביב, כולם עובדים ועוזרים. אין כמעט אנשים מטופלים מסביב. מונדן סן מתפלא – הם כנראה מצאו להם פתרון. לפני שבוע היו מלא אנשים בכל פינה. קיר הודעות – תיאור של הנעדרים (כ- 11,000 איש) שקט. מונדן סן מראה לי חדר אליו אסור להכנס אלא במסיכות – ריכוז הגופות היה בחדר זה. עכשיו אין כמעט כלום אך לפני כשבוע היו עדיין הרבה.

היפנים מוקירים מאוד את התייצבותה של המשלחת הרפואית הישראלית ביפן. שהביאה עימה שירותי רפואה, מומחים וציוד מתקדם. אמרתי למונדן סן ששמעתי כי לצערנו בפועל הישראלים טיפלו בבעיות פציעה קלות בעיקר. כמעט ולא היה צורך לנתח או להשתמש בציוד המתוחכם. מונדן סן מאשר זאת. אך מוסיף שמשמעות העזרה היתה עמוקה הרבה יותר: עצם הגעתם והזדהות ישראל עם הצער והאסון ביפן נגעה בלב היפני ועל כך היפנים רוחשים לישראל הערכה גדולה ותודה ענקית שיזכרו לשנים רבות.

הגעת המשלחת התאפשרה הרבה הודות לאנשים רבים שהכירו את ישראל וקידמו בדרגים שונים את האישורים להגעת המשלחת. ביפן קשה מאוד להכניס אישור לכניסת או לתפקוד רופאים לא יפנים. מסתבר שראש העיר של עיירה בשם KURIHARA יחד עם חברנו – מונדן סן דחפו מאוד את הנושא. שיתוף פעולה הדדי בין שגרירות יפן בישראל ושגרירות ישראל ביפן גם הוא תרם רבות להגעת המשלחת. אך בירוקרטיה לא חסרה. מונדן סן מספר לי על נסיעה של כ- 70 דקות כל יום לעיירה KURIHARA שקיבלה אישור להלין את המשלחת. למרות שהפעילים היפנים ביקשו אישור מיוחד ללון באזור או קרוב יותר – האישור לא התקבל.

מונדן סן מספר לי שתשעים אחוז מכל הספינות והסירות של תושבי הכפרים נהרסו. מקור פרנסתם של האנשים. הם זקוקים לסירות דייג חדשות. אין ביטוח נגד צונאמי. הם קיבלו מענק מיוחד מהממשלה אך זה לא מספיק.

אנו יושבים במסעדה שהיא חלק ממלון ספא גדול, שכרגע לא פתוח לציבור – המסעדה כאילו מרפסת התלויה על גבעה שמשקיפה על חופים מדהימים, תמימים לכאורה. ספינה בודדה במימי המפרץ מה שנותר מפעילות דייג שוקקת. אנחנו הסועדים היחידים במסעדה ומתקבלים בהערכה רבה. לאחר מכן מגיעה משפחה נוספת.

חודשיים אחרי – כל האזורים שנפגעו נסקרו ונבדקו, אין מה לחפש יותר כנראה ערימות הרס מסודרות. עדיין יש לפנות הרס רב שהצטבר בקומות ראשונות של בתים אליהן פרץ הגל הגדול, אולי שם ימצאו נעדרים. הגיע שלב פינוי כמויות האשפה הבלתי נתפסת. מנופים פזורים בכל מקום.

בחדש יולי נערכות ביפן חגיגות הטנאבטה – חג האוהבים. בסנדאי יש מסורת לחגוג חג זה מעט מאוחר יותר ב- 6 באוגוסט. הסנדאים החליטו לא להשבית את החגיגות השנה!! מונדן סן נמצא בוועדה המארגנת. נתון נוסף סוגר את מעגל האחוה בין סנדאי לישראל: הקישוטים המרשימים של חגיגות הטנבטה יתרמו כנראה לישראל. הסיפור הוא ששגריר ישראל ביפן – ניסים בן שטרית היה שנה שעברה בחגיגות והתרשם מאוד. שאל האם אפשר ליהנות מצבעוניות זו גם בישראל ונענה באופן חיובי. השנה תהיה לסנדאים חגיגת פסטיבל מרגשת מאוד.

אני נשאלת מה המשך תוכניותי להיום, עדכנתי את מונדן סן כי אני מתכננת להכיר לעומק את העיירה HIRAIZUMI – שעומדת להיות אחד מאתרי המורשת של אונסק"ו. אלון בעיירה זו הערב ומחר אערוך היכרות עם אתריה העתיקים של העיירה. נפרדתי ממונדן סן עם תודות רבות לסיור המרתק שהעניק לי ועם הבטחה לשמור על קשר.

שיטוט של ערב בסמטאות העיירה הקסומה היראזומי - מגלה אונסן – מעיינות מים חמים – בו שיכשתי כמובן בחדוה יחד עם עשרות יפניות תיירות כמוני שהגיעו לטייל באיזור.

שכחתי לציין – שכל היום הייתי כמובן הזרה היחידה בינות המוני יפנים. תודה מיוחדת למר מונדן על הסיור המעמיק ועל החברות הגדולה לישראל.

סיכום היום:

היפנים מפרידים: יש צורך בטיפול בהרס שהגל הגדול הותיר בחופיה הצפון מזרחיים של יפן // יש צורך לטפל בתפקוד הכורים בפוקושימה // מבחינת הטיפול כיום בבעיות שנוצרו - אין קשר בין שני הנושאים כלל. אנשים נוטים להכליל את הכל למקשה אחת ובשטח הדברים לגמרי מופרדים.

בסנדאי מדגישים: העיר לא נפגעה!! אזורי החוף נפגעו, הנמל נפגע, ושדה"ת. סנדאי מתפקדת ממש כשגרה אפילו ללא צורך בחסכון בחשמל. ושדה"ת חזר לתפקוד מלא.

מוזר לכתוב זאת: עצוב מאוד לראות את מימדי האסון של החורבות שהותיר גל הצונאמי, אך מצד שני גם מרשים לראות הסדר, הנקיון והארגון בטיפול במרחב הפגוע. השטח ממופה, הריסות נערמות בריכוזים מסודרים מרחקים די שווים זה מזה.

מונדן סן, מארחי שזיכה אותי בסיור מרתק אומר כי הוא לא שמע כמעט על פוקושימה לפני האסון, הוא היה בטיולים במספר מוקדי פריחה ידועים במחוז פוקושימה בשנים עברו. יש עשרות כורים באיזור טוהוקו ובצפון. מי ידע בכלל על דווקא על הכור בפוקושימה המרוחק כ- 120 ק"מ מאיתנו? מונדן סן בודק יום יום את רמת הרדיואקטיביות בסנדאי עם מכשיר מדידה – הוא אומר בנחרצות – אין רדיואקטיביות בסנדאי ובחופים יש באיזור פוקושימה.

* * *